

NOTĂ INFORMATIVĂ

Delimitarea libertății de exprimare de contravenții, infracțiuni și alte forme de răspundere în spațiul informațional din Republica Moldova

1. TEZE SCURTE PENTRU UZ PUBLIC

Tezele de mai jos sunt formulate astfel încât să „prindă” la public, dar să rămână în limite juridice corecte.

- *„Libertatea de exprimare protejează critica, nu chemările la violență.”*
- *„Într-o democrație, opiniile sunt libere, amenințările, intimidarea și incitarea la ură nu sunt protejate.”*
- *„A critica statul este permis; a instiga la război de agresiune, la separatism sau la răsturnarea violentă a ordinii constituționale nu este permis.”*
- *„Dreptul de a vorbi nu include dreptul de a pune în pericol viața, demnitatea, securitatea sau drepturile altora.”*
- *„Nu orice informație falsă este infracțiune; dar chemările publice la violență, ură, terorism sau război pot atrage răspundere gravă.”*
- *„Nu orice discurs anti-sistem este ilegal; ilegal devine discursul care instigă, amenință, justifică violența sau coordonează acțiuni ostile împotriva statului.”*
- *„În Republica Moldova, critica autorităților este permisă; amenințarea demnitarilor și atentarea la procesele democratice sunt sancționabile.”*
- *„A spune o opinie este una; a organiza, finanța sau coordona mesaje pentru destabilizare, în interesul unui actor străin, este cu totul altceva.”*
- *„Discursul care incită la ură sau violență nu se bucură de aceeași protecție ca opinia politică legitimă.”*
- *„Instituțiile statului trebuie criticate liber; persoanele trebuie protejate împotriva amenințărilor, violenței, calomniei și injuriei.”*
- *„Spațiul informațional nu este un spațiu fără reguli: și online, și offline, legea se aplică.”*
- *„Democrația înseamnă libertate, dar și responsabilitate: îți exerciți drepturile fără a încălca drepturile altora.”*

Formule juridice

- *„Critica statului și a autorităților este permisă, însă legea sancționează chemările la violență, la ură, la război de agresiune, la separatism și la răsturnarea violentă a ordinii constituționale.”*
- *„Libertatea de exprimare nu acoperă amenințarea, intimidarea, justificarea terorismului sau incitarea la violență.”*
- *„În spațiul informațional, răspunderea juridică se angajează când fapta concretă întrunește elementele unei contravenții sau infracțiuni prevăzute de lege.”*

- „Persoanele care exercită funcții publice pot fi criticate, dar nu pot fi amenințate și nu pot fi supuse violenței sau campaniilor care trec în sfera ilicitului.”

2. DELIMITĂRI JURIDICE ESENȚIALE

Constituția Republicii Moldova consacră libertatea gândirii, a opiniei și a exprimării drept elemente esențiale ale ordinii constituționale democratice și ale statului de drept. Potrivit art. 32 din Constituție, fiecărui cetățean îi este garantată libertatea exprimării publice prin cuvânt, imagine sau prin orice alt mijloc posibil, principiul pluralismului ideilor și opiniilor reprezentând una dintre condițiile fundamentale pentru funcționarea unei societăți democratice. În corelație cu art. 1 alin. (3) din Constituție, care consacră Republica Moldova ca stat de drept, democratic și orientat spre respectarea demnității umane, libertatea de exprimare trebuie interpretată ca instrument indispensabil pentru realizarea controlului public asupra exercitării puterii și pentru asigurarea dezbaterii publice asupra problemelor de interes general.

În același timp, ordinea constituțională națională nu consacră un caracter absolut al libertății de exprimare. Articolul 54 din Constituție stabilește expres că exercițiul drepturilor și libertăților poate fi restrâns numai prin lege, exclusiv în măsura în care restrângerea este necesară într-o societate democratică, urmărește un scop legitim și respectă principiul proporționalității. Astfel, orice ingerință a autorităților în exercitarea libertății de exprimare trebuie să fie previzibilă, justificată și limitată strict la ceea ce este necesar pentru protejarea valorilor constituționale concurente, precum securitatea națională, ordinea publică, drepturile altor persoane sau integritatea proceselor democratice.

Constituția instituie și limite explicite ale discursului protejat. Potrivit art. 32 alin. (3), sunt interzise și sancționate contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, separatism teritorial, violență publică, precum și alte manifestări care atentează la regimul constituțional al Republicii Moldova. Aceste dispoziții constituționale trebuie analizate în corelație cu art. 41 privind pluralismul politic, art. 142 privind caracterul suveran, independent și unitar al statului, precum și cu obligația pozitivă a autorităților publice de a proteja ordinea constituțională și securitatea statului.

La nivel infraconstituțional, Legea nr. 64/2010 cu privire la libertatea de exprimare dezvoltă garanțiile constituționale și instituie standardele juridice aplicabile discursului public. Legea prevede expres că libertatea de exprimare protejează inclusiv informațiile și ideile care pot „ofensa, șoca sau deranja”, consacrand astfel standardul european al pluralismului și toleranței democratice. În același timp, legea stabilește că exercitarea libertății de exprimare comportă îndatoriri și responsabilități, iar protecția juridică nu se extinde asupra discursurilor care constituie incitare la ură, violență, discriminare sau alte forme de manifestare incompatibile cu valorile constituționale.

Un rol deosebit îl are și Codul electoral al Republicii Moldova, modificat semnificativ în ultimii ani în contextul combaterii ingerințelor externe și corupției electorale. Normele electorale actuale reglementează:

- transparența finanțării campaniilor electorale;
- publicitatea politică;
- utilizarea platformelor digitale;

- combaterea finanțării ilicite;
- prevenirea influențării netransparente a alegătorilor;
- interzicerea utilizării resurselor financiare provenite din surse externe interzise de lege.

În același context, Legea nr. 100/2025 privind combaterea corupției electorale și a aspectelor conexe a consolidat instrumentele juridice aplicabile finanțării ilegale, coruperii alegătorilor și utilizării mecanismelor organizate de influențare electorală.

Din perspectivă juridică, aceste acte normative nu instituie o răspundere autonomă pentru „FIMI” sau „dezinformare” în sens generic. Ele oferă însă cadrul strategic și instituțional necesar pentru identificarea, analiza și prevenirea unor mecanisme coordonate de influență ostilă care pot facilita ori acompania săvârșirea unor fapte prevăzute de legea penală, contravențională sau electorală.

În consecință, răspunderea juridică nu poate fi angajată prin simpla invocare a existenței unei campanii informaționale ostile sau a unui context strategic nefavorabil. În conformitate cu principiul legalității incriminării și sancționării, consacrat de Constituție, Codul penal și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, orice ingerință coercitivă a statului trebuie să se întemeieze pe existența unei norme clare și previzibile, pe administrarea legală a probelor și pe respectarea integrală a garanțiilor procesului echitabil.

3. CONTRAVENȚII POSIBIL RELEVANTE

În această categorie intră, de regulă, faptele de gravitate mai redusă, care nu trec pragul penal, dar pot apărea în spațiul public și online. Încadrarea depinde de conținut, context, formă, audiență și consecințe.

Articol	Denumire	Când poate deveni relevant	Observație-cheie
CC art. 47	Împiedicarea exercitării dreptului electoral	Când este împiedicat accesul în localul de votare ori se creează obstacole directe în exercitarea votului.	Util pentru obstrucționarea fizică/directă a accesului la vot; nu acoperă orice influențare politică.
CC art. 47¹	Coruperea electorală pasivă	Când alegătorul pretinde, acceptă sau primește bunuri, servicii ori alte foloase pentru a vota, a nu vota sau a-și exercita drepturile electorale într-un anumit mod.	Relevă componenta contravențională a cumpărării voturilor din perspectiva alegătorului.
CC art. 48¹	Încălcarea legislației privind gestionarea mijloacelor	Când lipsesc sau sunt incomplete rapoartele financiare, când nu sunt identificați corect donatorii ori când se utilizează ilicit resurse administrative	Normă-cheie pentru afectarea integrității procesului politic și electoral.

Articol	Denumire	Când poate deveni relevant	Observație-cheie
	financiare ale partidelor politice și ale fondurilor electorale	sau mijloace din fondul electoral.	
CC art. 48²	Neexecutarea somației Comisiei Electorale Centrale	Când nu este executată somația CEC privind vărsarea la buget a sumelor primite cu încălcarea legii sau peste plafoanele stabilite.	Relevant pentru încălcări persistente ale disciplinei financiare electorale.
CC art. 49	Împiedicarea activității organului electoral și periclitarea procesului de votare	Când nu sunt furnizate datele solicitate de organul electoral, se distrug liste ori afișe electorale, se refuză executarea dispozițiilor privind ordinea în secția de votare sau se scoate buletinul de vot din local.	Util pentru protecția ordinii de vot, a materialelor electorale și a autorității organului electoral.
CC art. 50	Afișajul electoral neautorizat	Când materialele de agitație electorală sunt afișate în alte locuri decât cele permise ori nu conțin elementele legale obligatorii.	Relevant pentru propaganda electorală neconformă și afectarea echității campaniei.
CC art. 52	Agitația electorală interzisă	Când continuă agitația electorală sau agitația pentru susținerea referendumului în ajunul votării ori în ziua votării.	Protejează perioada de liniște electorală.
CC art. 52¹	Transportarea organizată a alegătorilor	Când alegătorii sunt transportați organizat spre secția de votare, în scopul determinării exercitării drepturilor electorale, sau când este organizată în perioada electorală transportarea lor spre secție.	Foarte relevant în scheme de influențare organizată a votului.
CC art. 53	Încălcarea legislației electorale de către membrii organului electoral	Când membrii organului electoral nu aduc la cunoștință publică informațiile necesare, părăsesc nejustificat localul înainte de totalizare ori înmânează nejustificat buletinele de vot.	Vizează abateri procedurale interne care pot afecta încrederea în procesul electoral.

Articol	Denumire	Când poate deveni relevant	Observație-cheie
CC art. 54 alin. (2)	Intoleranța confesională și propagarea religioasă și urii	Când sunt comise acte care stânjesc liberul exercițiu al unui cult religios sau se propagă ura religioasă.	Poate deveni relevant când discursul public atacă demnitatea persoanei și coeziunea socială pe criteriu religios.
CC art. 67	Încălcarea legislației privind întrunirile	Când întrunirea se desfășoară fără declarație prealabilă, când sunt împiedicate întrunirile conforme legii, când se constrâng persoane să participe ori se blochează accesul în clădirile din apropiere.	Relevant pentru componenta de ordine publică și libertatea întrunirilor; nu sancționează simpla opinie politică.
CC art. 69	Injuria	Când exprimarea verbală, scrisă sau nonverbală, inclusiv în public ori în mass-media, înjosește onoarea și demnitatea persoanei.	Protejează persoana fizică; nu interzice critica politică ca atare.
CC art. 70	Calomnia	Când sunt răspândite cu bună știință scorniri mincinoase ce defăimează o altă persoană, însoțite de învinuirea de săvârșire a unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave ori soldate cu urmări grave.	Normă mai îngustă decât simpla defăimare factuală.
CC art. 71	Încălcarea legislației privind accesul la informație și cu privire la petiționare	Când sunt încălcate obligațiile legale de acces la informație ori de examinare a petițiilor.	Relevantă indirectă pentru procesele democratice prin afectarea transparenței și controlului public.
CC art. 322	Încălcarea modului de folosire a simbolurilor publice	Când sunt utilizate cu intenție necorespunzător simbolurile de stat ori sunt profanate simbolurile naționale sau teritoriale, fără a întruni infracțiune.	Util pentru protejarea simbolurilor publice și a respectului față de acestea.
CC art. 354	Huliganismul nu prea grav	Când comportamentul în spațiul public se materializează în acostare jignitoare sau alte acțiuni similare care tulbură	Nu acoperă simpla opinie politică; vizează tulburarea ordinii publice.

Articol	Denumire	Când poate deveni relevant	Observație-cheie
		ordinea publică și liniștea persoanei.	
CC art. 365^s	Încălcarea drepturilor cetățenilor prin răspândirea atributelor și simbolurilor general cunoscute utilizate în contextul unor acțiuni de agresiune militară, crime de război sau crime împotriva umanității, precum și al propagandei sau glorificării acestor acțiuni	Când sunt confecționate, răspândite, vândute, deținute pentru răspândire ori utilizate public asemenea simboluri.	Aplicarea trebuie făcută restrictiv, în logica jurisprudenței constituționale, atunci când există dimensiunea de justificare ori glorificare a acțiunilor respective.

Notă: pe lângă răspunderea contravențională, pot exista și remedii civile, în special pe temeiul Legii nr. 64/2010 (dezmințire, rectificare, replică, scuze, despăgubiri), atunci când sunt afectate onoarea, demnitatea, reputația ori viața privată a unei persoane.

4. INFRAȚIUNI POSIBIL RELEVANTE

În materia manipulării informaționale și a ingerinței străine, accentul nu trebuie pus pe etichetă, ci pe elementele juridice concrete: chemare publică, amenințare, instigare, organizare, finanțare, coordonare cu un actor străin, motiv de prejudecată, intenție, scop și consecințe.

Articol	Denumire oficială	Nucleu tipic relevant pentru spațiul informațional	Observație
CP art. 140	Propaganda războiului	Îndemnuri la război de agresiune ori răspândirea de informații tendențioase/inventate instigatoare la război.	Relevant pentru discurs belic și glorificarea agresiunii.
CP art.	Încălcarea egalității în	Susținerea comportamentului discriminatoriu; inclusiv amplasarea de	Poate deveni incident când mesajele

176	drepturi a cetățenilor	mesaje și simboluri discriminatorii în locuri publice.	promovează excluderea sau discriminarea.
CP art. 279²	Instigarea în scop terorist sau justificarea publică a terorismului	Distribuirea unui mesaj care instigă la comiterea unei infracțiuni teroriste ori justifică public terorismul.	Depășește net zona opiniei politice.
CP art. 285	Dezordini în masă	Organizarea sau chemările la nesupunere violentă activă, la dezordini în masă și la acte de violență împotriva persoanelor.	Important pentru mobilizări violente și escaladări coordonate.
CP art. 287	Huliganismul	Acțiuni intenționate care încalcă ordinea publică, însoțite de violență ori amenințare cu violența.	Devine penal când violența și gravitatea depășesc pragul contravențional.
CP art. 337	Trădarea de Patrie	Ajutor dat unui stat străin, organizații străine sau entități anticonstituționale în activități ostile împotriva Republicii Moldova.	Relevant numai în ipoteze grave, cu componentă de securitate de stat.
CP art. 338	Spionajul	Transmiterea, sustragerea ori culegerea de informații în dauna intereselor Republicii Moldova.	Relevant când campania informațională se leagă de colectare și livrare de informații sensibile.
CP art. 338¹	Constituirea unei structuri informative ilegale	Crearea sau recrutarea pentru o structură informativă ilegală orientată contra suveranității, independenței sau securității statului.	Foarte relevant pentru FIMI/MIIS cu componentă organizată.
CP art. 338²	Complotul împotriva Republicii Moldova	Stabilirea și menținerea legăturilor cu un stat ori organizație străină în scopul comiterii unor infracțiuni contra statului.	Atinge explicit componenta de ingerință străină.
CP art. 338³	Culegerea neautorizată de informații	Colectarea ori sustragerea de informații pentru folosirea lor în dauna securității ori capacității de apărare a statului.	Important când manipularea informațională este dublată de culegere neautorizată.
CP art. 339	Uzurparea puterii de stat	Acțiuni în scopul uzurpării sau menținerii forțate a puterii de stat.	Nu se confundă cu protestul pașnic sau critica politică.
CP art.	Rebeliunea armată	Organizarea, conducerea sau participarea	Relevant doar în ipoteze

340		la o rebeliune armată pentru schimbarea violentă a ordinii constituționale ori violarea integrității teritoriale.	extreme.
CP art. 340¹	Separatismul	Ațiuni de separare a unei părți din teritoriul RM; instigare la separatism și distribuirea de materiale care instigă la separatism.	Foarte relevant pentru narative separatiste coordonate.
CP art. 341	Chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova	Chemări publice și materiale care îndeamnă la schimbarea violentă a ordinii constituționale.	Textul-cheie pentru apelurile publice la violență politică.
CP art. 342	Atentarea la viața unor înalți demnitari	Atentarea la viața Președintelui RM, Președintelui Parlamentului sau Prim-ministrului.	Protejează viața, nu „imaginea” demnitarului.
CP art. 343	Diversiunea	Ațiuni îndreptate spre slăbirea bazei economice și a capacității de apărare a țării.	Relevant dacă mesajele fac parte dintr-o operațiune mai largă de sabotaj/destabilizare.
CP art. 346	Instigarea la acțiuni violente pe motive de prejudecată	Îndemnuri publice, diseminare de informații ori alte forme de informare care instigă la ură sau violență împotriva unei categorii de persoane pe motive de prejudecată.	Text central pentru hate speech penal.
CP art. 346¹	Organizație extremistă	Conducerea, organizarea, participarea sau finanțarea activității unei organizații declarate extremistă.	Relevant pentru rețele și structuri organizate.
CP art. 346²	Răspândirea materialelor cu caracter extremist	Distribuirea, etalarea, difuzarea sau deținerea în scop de răspândire a materialelor extreme.	Include explicit mass-media și internetul.
CP art. 347	Profanarea simbolurilor de stat	Profanarea publică a drapelului, stemei sau imnului.	Nu acoperă critica; vizează profanarea simbolurilor de stat.
CP art. 349	Amenințarea sau violența asupra persoanei cu funcție de răspundere	Amenințarea cu moartea, vătămarea sau nimicirea bunurilor, ori violența împotriva persoanei cu funcție de răspundere sau a rudelor ei, pentru a-i influența activitatea.	Relevant pentru campanii de intimidare a demnitarilor.